

Asia: VN/27126/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunto

Huomiot hallituksen esityksen yleisperusteluihin (esityksen luvut 1-5 ja 8-12)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27126/2023

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ERÄIDEN YMPÄRISTÖASIOIDEN KÄSITTELYSTÄ LUPA- JA VALVONTAVIRASTOSSA SEKÄ ERÄIKSI MUIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Ympäristöministeriön lokakuussa 2023 asettaman ”yhden luukun lainsäädännön” - lainsäädäntöhankkeen on määrä kehittää ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistää yhden luukun mallin toteuttamiseen liittyviä hallitusohjelman kirjauksia. Hankkeen toimikausi on 20.10.2023–31.12.2024. Tavoitteena on sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenetelyjä. Lainsäädäntöhanke on osa ympäristöministeriön Yhden luukun palvelujen hankekokonaisuutta.

Hanke liittyy valmisteilla olevaan valtion aluehallintouudistukseen, jonka yhteydessä organisoidaan uudelleen valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät. Se liittyy myös kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteviranomaista koskevaan uudistukseen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin valtion aluehallinnon uudistusta koskeva lainsäädäntö 1.1.2026.

Hallituksen esityksessä ei ole huomioitu, eikä arvioitu siitä koituvia vaikutuksia poronhoitoalueella. Pa-liskuntain yhdistys lausuu asiassa poronhoidon kannalta oleellisilta osin.

Poronhoidon huomioiminen

Poronhoito on täysin luonnosta riippuvainen elinkeino ja kulttuuri, jolla on pitkät perinteet ja jonka iki-muistoinen nautintaoikeus, poronhoidon harjoittamisoikeus, on todettu ja tunnustettu poronhoitolaissa (PHL 848/1990, 3 §). Poronhoidon taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen merkitys on suuri koko poronhoitoalueella, joka kattaa noin kolmasosan Suomen pinta-alasta. Poronhoitoalue kattaa Lapin maakunnan (Kemi-Tornion aluetta lukuun ottamatta) sekä pohjoisosat Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnista. Poronhoidon harjoittamisen edellytykset tulee lakisääteisesti turvata koko poronhoitoalueella.

Poronhoito on pohjoisen Suomen vanhin edelleen harjoitettava elinkeino. Lapin maakunnassa se on yli-voimaisesti suurin alkutuotannon ala. Poronhoitoalueella on 54 paliskuntaa, jotka ovat itsenäisiä poronhoidon harjoittamisen yksiköitä. Paliskunnan on kyettävä järjestämään ja turvaamaan poronhoidon jatkuvuus omalla alueellaan.

Paliskuntia kuormittaa monin eri tavoin hyvin aktiivinen ja mittava luonnonvarojen käyttö. Poronhoito-alueella on vireillä useita uusituvan energian ja kaivostoiminnan hankkeita, joiden alkamista tämäkin lainsäädäntöhanke pyrkii sujuvoittamaan ja nopeuttamaan. Mittava teollinen maankäyttö vaikuttaa monin tavoin poronhoidon järjestämiseen ja laidunympäristöön. Useissa paliskunnissa luonnonvarojen käytön lisääntyminen uhkaa jo paliskunnan toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Luonnonvara-hankkeiden suunnittelu, YVA- ja erilaisine lupamenettelyineen, kuormittaa valtavasti asianosaisia paliskuntia. Suunnittelu-, arviointi- ja lupamenettelyihin osallistuminen vie resursseja ja vaatii osaamista, jota monissa paliskunnissa ei ole riittävästi.

Ympäristöasioiden keskittäminen ja suunnittelun sujuvoittaminen

Hallituksen esityksellä muutetaan ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistetään ns. yhden luukun mallin toteuttamista hallitusohjelman mukaisesti. Yhden luukun asiointi tullaan keskittämään uuteen Lupa- ja valvontavirastoon. Tavoitteena on sujuvoittaa ja yhdenmukaistaa ympäristöllisiä lupamenettelyitä sekä vahvistaa viranomaisen asiantuntemuksen hyödyntämistä ympäristöasioiden käsittelyssä. Tavoitteeksi kerrotaan myös päätösten laadun parantaminen, ennakoitavuuden lisääminen ja muutoksenhaun tarpeen vähentäminen.

Esityksellä pyritään siis lisäämään ja sujuvoittamaan ympäristöllisten lupa-asioiden yhteiskäsittelyä ja keskittämistä, samalla edistetään YVA- ja lupamenettelyiden nykyistä tiiviimpää yhteensovittamista sekä jatketaan vihreän siirtymän etusijamenettelyä. Jo nykyisellään useiden luonnonvarahankkeiden yhtäaikainen suunnittelu poronhoitoalueella on poronhoidon ja alueen ympäristön kannalta

kestämätöntä. Yhteisvaikutusten ja kumuloituvien vaikutusten arviointi ja huomiointi lupamenettelyissä on puutteellista tai kerrassaan olematonta. Hankkeiden lupahakemuksia viivästyttää tyypillisesti niiden puut-teellisuus tai niihin liittyvät valituskierteet.

Uudistus tarkoittaa sitä, että työmäärä lisääntyy Paliskuntain yhdistyksellä ja paliskunnissa suunnittelu-, luvitus- ja muutoksenhakuvaiheissa. On erittäin tärkeää, että

- 1) poronhoitolain 53 §:n neuvottelovelvollisuudesta pidetään korostetusti huolta,
- 2) saamelaisten kotiseutualueella lain saamelaiskäräjistä (974/1995) 9 §:n neuvotteluelvoitteesta pidetään korostetusti huolta, ja
- 3) koltta-alueella kolttalain (253/1995) 56 §:n kuulemisvelvoitteesta pidetään korostetusti huolta.

Lupa-asioiden käsittelyn yhteydessä tulee käydä neuvottelut asianmukaisesti, oikea-aikaisesti ja vaiheessa, jossa on aidosti mahdollisuus vaikuttaa, siten että poronhoidon harjoittamisoikeus ei vaarannu ja että lupa-asian vaikutukset ja haitat poronhoidolle tulevat todettua niiden estämiseksi ja vähentämiseksi. Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoitolain 53 §:ssä tarkoitettujen neuvotteluiden käyminen on viranomaisen päätöksenteon oikeudellinen edellytys pykälässä mainitulla tavalla.

Yhteenveto

Kyseessä on poronhoidon resilienssien säilyttäminen merkittävien ympäristöllisten ja poliittisten muospaineiden keskiössä. Jo tällä hetkellä poronhoitoalueella maankäyttö- ja luonnonvarahankkeita suunnitellaan kestävämmän nopealla tahdilla, kumuloituvia vaikutuksia ei arvioida riittävästi, eikä elinkeinolla ole enää väistämisen mahdollisuuksia. Vihreän siirtymän edistäminen ei saa tapahtua elinkeinon ja kulttuurin harjoittamisen edellytyksiä ja säilymisen mahdollisuuksia rapauttaen.

Jotta aito ja oikea-aikainen osallistuminen lupaprosessien kiihdyttämiseen on mahdollista, tulee Paliskuntain yhdistykselle ja paliskunnille osoittaa kiireellisesti lisäresursseja.

Poronhoidosta ja saamelaiskulttuurista on tarpeen järjestää koulutusta niin luvituksen viranomaisille kuin oikeuslaitokselle. Näin viranomaiset ja tuomioistuimet osaisivat ottaa huomioon poronhoitoalueen, saamelaisten kotiseutualueen ja koltta-alueen erityispiirteet ja -olosuhteet.

Uutta maankäyttöä poronhoitoalueella ei saa aloittaa ennen lainvoimaisia lupia.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila

toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Sanna Hast, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 723 9966

1 luku Yleiset säännökset

-

2 luku Yhteyspisteviranomainen

-

3 luku Asioiden käsittely Lupa- ja valvontavirastossa

-

4 luku Eräiden lupamenettelyiden yhteensovittaminen

-

5 luku Yhteiskäsittely

-

6 luku Asioiden ratkaiseminen

-

7 luku Erinäiset säännökset

-

Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta

-

Laki vesilain muuttamisesta

-

Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta

-

Laki ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain muuttamisesta, VN asetusmuutosluonnos ympäristövaikutusten arvioinnista ja asetusmuutoksen muistio

-

Muut lakiehdotukset

-

Muut kommentit

-

Valkama Sirpa
Paliskuntain yhdistys